

Verslag van de zesde bijeenkomst Kenniskring Schakelklassen op 10 januari 2008

De kenniskring geeft gemeenten en andere relevante betrokkenen, zoals schoolbesturen en onderwijsbegeleidingsdiensten de gelegenheid om ervaringen uit te wisselen op het gebied van schakelklassen en elkaar vragen voor te leggen. Sardes faciliteert dit proces in opdracht van het Ministerie van OCW.

Op 10 januari 2008 is de zesde bijeenkomst gehouden van de kenniskring schakelklassen in Utrecht. Hieraan hebben 14 vertegenwoordigers deelgenomen van gemeenten, onderwijsbegeleidingsdiensten, schoolbesturen en andere organisaties die betrokken zijn bij het opzetten en inrichten van schakelklassen. Namens het Ministerie van OCW was Carla de Koning aanwezig, die onlangs de portefeuille Schakelklassen heeft overgenomen van Caecilia Weijman. De volgende gemeenten waren vertegenwoordigd: Almelo, Arnhem, Breda, Den Bosch, Eindhoven, Helmond, Hilversum, Oosterhout, Rotterdam, Soest, Vlaardingen, Zaanstad, Zevenaar. Sommige gemeenten hebben de begeleiding en coördinatie van de schakelklassen overgedragen aan een externe instelling, zoals een onderwijsbegeleidingsdienst. Deze hebben in enkele gevallen meer dan één gemeente onder hun hoede.

Onderwerpen

Op deze bijeenkomst zijn, naast het vaste agendapunt landelijke ontwikkelingen en stand van zaken, een tweetal thema's besproken aan de hand van praktijkvoorbeelden, namelijk:

- monitoring en evaluatie van schakelklassen
- co-financiering van de schakelklas door de scholen

Landelijke ontwikkelingen

Zoals bekend voeren ITS Nijmegen en SCO Kohnstamm te Amsterdam samen het onderzoek uit naar de opbrengsten van de schakelklassen. De resultaten van het onderzoek van het tweede schakelklas-jaar, het jaar na de pilotfase, komen in februari beschikbaar. Sardes zal hiervan verslag doen op de website schakelklassen en een Nieuwsbrief Schakelklassen rondsturen zodra de resultaten beschikbaar zijn (www.schakel-klassen.nl).

Op 15 oktober 2007 is de brief van de Staatssecretaris van OCW aan de Tweede Kamer verschenen over de schakelklassen. In de brief staat informatie over:

- De resultaten van de pilots schakelklassen in het schooljaar 2005-2006.
- De voortzetting van het onderzoek naar de effecten van de schakelklassen.
- Een terugblik op de inrichting van schakelklassen in het afgelopen schooljaar.
- De prestatieafspraken met de G31.

Belangrijk nieuwtje in deze brief is dat gemeenten onder bepaalde voorwaarden ook OAB-middelen mogen besteden aan taalactiviteiten in het Voortgezet Onderwijs. Voor de G31 geldt dat aan deze activiteiten middelen mogen worden besteed zolang dat valt binnen de grens van de 20% die bestemd is voor de zg. 'open doelstelling'.

De overigen gemeenten kunnen als zij dat willen taalactiviteiten VO bekostigen uit de 15 % 'overige en coördinerende activiteiten'.

Er komt binnenkort een netwerkbijeenkomst kopklassen, bestemd voor leerkrachten en begeleiders. Deze bijeenkomst wordt georganiseerd door Sardes en vindt plaats op 4 of 12 maart in Utrecht. Alle kopklassen in Nederland hebben een uitnodiging ontvangen.

Monitoring schakelklassen

Harald Weessies van de stichting PAS coördineert de uitvoering van de schakelklassen en voert in opdracht van de gemeente Arnhem de monitoring uit van de schakelklassen in de gemeente. Arnhem kent een gemeentebrede toetskalender waaraan alle basisscholen meedoen. Dat geldt ook voor de schakelklassen.

Terwijl de toetsgegevens van de leerlingen in principe 'anoniem' worden doorgegeven, worden schakelklasleerlingen d.m.v. een merktekentje in het geautomatiseerd systeem herkenbaar gemaakt.

De rapportage van de resultaten worden per school gebundeld. Voorbeelden zijn te zien op www.stichtingpas.nl.

Belangrijke vraag in dit verband is natuurlijk: is het mogelijk om effecten van schakelklassen te meten. Harald is van mening dat je wel resultaten kan meten, maar dat is iets anders dan effecten; het causaal verband: dit komt door... is niet eenduidig aan te tonen. Een beter resultaat van een schakelklasleerling hoeft niet veroorzaakt te worden door het verblijf in de schakelklas. Er kunnen meerdere andere oorzaken zijn. Andersom: als er geen resultaten zijn kun je zeggen dat de schakelklas geen zinvolle investering is geweest.

Dilemma's die in Arnhem spelen rond de monitoring van schakelklassen:

- zijn de selectiecriteria die worden gehanteerd eenduidig voor de hele gemeente?
- klopt de urenverantwoording (wordt de schakelklas uitgevoerd zoals afgesproken)?
- het probleem van de tussentijdse in- en uitstroom.

In de discussie die volgde op de presentatie van Harald kwamen de volgende zaken aan de orde:

Over meten en effecten

- Wat wel gemeten kan worden is of het individuele kind vooruit is gegaan. Je kunt de eindsituatie vergelijken met de beginsituatie; je kunt deze vooruitgang afzetten tegen de (gemiddelde) vooruitgang van kinderen die niet in de schakelklas hebben gezeten. Volgen op individueel niveau vergt overigens wel heel veel registratie.
- Bij de CED-Rotterdam is de ervaring dat waar de leerkracht wel vooruitgang ziet, dit niet altijd is terug te vinden in de toetsresultaten. Vaak zit de vooruitgang ook in verbeterde sociale competentie (zelfvertrouwen, weerbaarheid en presentatie).
- Er is niets mis mee om subjectieve oordelen te betrekken bij het beoordelen van de resultaten. Dat zijn we in het onderwijs al lang gewend (en dat is ook ons vak);
- Een onzekere factor: wat gebeurt er met (positieve) resultaten als in een volgend stadium de extra aandacht die de leerling in de kleine groep krijgt, wegvalt?
- Het is niet zinvol om in elke gemeente apart te gaan rekenen met (vaak heel) kleine getallen. Dat levert veel methodologische ruis op en de toevalsfactor wordt relatief heel groot;
- Bij monitoring kun je ook (vergelijk VVE) kijken naar de mate waarin aan de voorwaarden voor een goede uitvoering wordt voldaan. In grote onderzoeken is immers

vastgesteld dat intensieve aandacht aan taal positief werkt. Dat hoeft niet in elke gemeente opnieuw bewezen te worden.

- Bij de kopklas zien we een tendens dat ondanks de over het algemeen goede resultaten het in elke gemeente weer een zaak is van lange adem om de kopklas structureel gevuld te krijgen.

Over selectie

- In Helmond wordt gemeentebreed de DLE-score als maat genomen om leerlingen te selecteren. Grote achterstand in DLE is dan een criterium voor de schakelklas.
- Praktische problemen doorkruisen soms heldere procedures: als bij een kleine groep leerlingen de meerderheid aan de criteria voor de schakelklas voldoet, wat doe je dan als kleine school met die paar leerlingen die je overhoudt?
- Den Bosch: Omdat de selectie voor de groep-0 kinderen heel lastig was, is nu gekozen voor een schakelklas na groep 1. De GGD screent de leerlingen. Hoe de GGD dat doet, volgt per mail (Ineke Kosterman).

Over de verantwoording

- de leerling zit een heel schooljaar in de schakelklas, teldatum 1 oktober;
- alleen neveninstromers mogen tussentijds in- en uitstromen en tellen dan toch mee (dwz het aantal op 1 oktober);
- Er blijken bij verschillende gemeenten nog onduidelijkheden te bestaan over de wijze van verantwoording. Tip: kijk op de website www.schakel-klassen.nl, veelgestelde vragen, vragen 21 en 22.

Co-financiering van schakelklassen door schoolbesturen

In de eerste verkenning komt naar voren dat het door de gelijktijdige invoering van de lumpsum financiering en de overheveling van middelen van gemeenten naar scholen, voor een school lastig is om de VVE-middelen terug te vinden.

In het verloop van het gesprek blijkt dat er in de praktijk weinig problemen ontstaan over co-financiering door de scholen. Het algemene beeld is dat de gemeente het grootste deel van de extra personeelslasten op zich neemt en vaak eenmalig de inrichting van de schakelklas betaalt. Voor een voltijd schakelklas gaat het dan per jaar om bedragen van rond de 50.000 voor personeel en 2000 – 5000 euro voor de inrichting. (deeltijd 20.000 – 25.000 en VSD ongeveer 10.000). Sommige gemeenten bieden als extra nog begeleiding aan, of een vast bedrag per klas voor diverse kosten

In de rekensom die door de gemeente gemaakt wordt, staan aan de ‘inkomstenkant’ van de schakelklas veelal ook de leerling-middelen die een school krijgt voor de leerlingen die naar de schakelklas gaan, ongeveer 3000 euro per leerling. Scholen rekenen vaak wat anders; één of twee of zelfs vijf leerlingen die naar een schakelklas gaan, leveren voor een school geen besparing op. De klas waar zij vandaan komen heeft toch nog steeds een leerkracht nodig en die wordt hier niet goedkoper van. De scholen dragen bijna altijd wel bij aan de kosten van de schakelklas. Soms met geld, soms in natura, zoals huisvesting, directiekosten (overhead) en de leermiddelen. Die komen in de meeste gevallen voor rekening van de scholen.

Inrichten van een regionale kopklas.

Vanuit de gemeente Hilversum kwam de vraag of er ervaringen zijn met het regionaal opzetten van een kopklas. Wat zijn ervaringen, tips en do's en don'ts.

- Tips:
- + Wacht niet af tot je met andere gemeenten overeenstemming hebt, maar neem initiatief, zet het op en ga vervolgens na of andere gemeenten willen aanhaken;
 - + Doe voorwerk: Onderzoek hoe groot het aanbod van leerlingen is in de eigen en omliggende gemeenten
 - + Kies voor een VO-school die alle soorten onderwijs in huis heeft en die een goed imago heeft

Rondje stand van zaken en ervaringen

- Gemeente Eindhoven: Dirk Luijten wordt vervangen door Maartje Essens (e-mailadres volgt);
- Eindhoven en Helmond hanteren dezelfde aanpak. Leerkrachten zijn tevreden en qua aantallen liggen de gemeenten op koers;
- Rotterdam: we horen leerkrachten soms zeggen: dit is niets anders; dit doen we eigenlijk al lang zo; dan is het risico ook aanwezig dat het nieuwe er van af gaat en de aanpak verwatert;
- Er is in meerdere gemeenten een grote aanwas van Poolse en Bulgaarse leerlingen gaande. Voor hen is inburgering niet verplicht; er is ook geen extra geld beschikbaar. Zij komen wel steeds meer terecht in de schakelklassen voor de leerlingen die het Nederlands niet machtig zijn. Risico van opnieuw een groep buitenlandse leerlingen waarvan de problemen worden onderschat;
- Door de nieuwe gewichtenregeling komt het voor dat leerlingen die geen Nederlands spreken toch een 1.0 gewicht hebben, omdat hun ouders hoog zijn opgeleid;
- Gemeente Den Bosch is bezig een competentieprofiel op te stellen voor de schakelklasleerkracht. Gewezen wordt op website schakelklassen, waar in de rubriek 'Veelgestelde vragen' een voorbeeld is opgenomen.

Mogelijke thema's voor een volgende kenniskring:

- Selectiecriteria
- het organiseren van de overdracht naar en vanuit de schakelklas

Volgende bijeenkomst van de kenniskring schakelklassen:

24 april 2008, 13.00 – 16.00 uur in Utrecht.

Januari 2008

Sardes, Utrecht

Paul Kooiman en Karin Hoogeveen